

себе християнського спілкування і братньої підтримки. Тексти добре передають атмосферу державного терору щодо віруючих, загальної підозрілості, приреченості, самоцензури, “політкоректності” по-радянськи.

Окрім цінності самих документів, варто відзначити заслугу редакторів видання. Отець доктор Іван Дацько виконав величезну організаційну роботу, щоб зібрати різні тексти й узгодити їх. Очевидно, що для нього, який служив раніше митрополиту в статусі особистого секретаря, підготовка книги стала не тільки професійним викликом, а й своєрідним духовним боргом. Не менший внесок зробила також і доктор Марія Горяча, звіряючи, коментуючи і редагуючи тексти.

Книга залишає сильне враження: редактори-упорядники присвятили свою монументальну й кропітку працю не так митрополиту-мученику, як тій Церкві, за яку він страждав. Саме тому текст, що публікується, слід розглядати не стільки як пам'ятник історії, скільки дар, урок і заповіт для прийдешніх поколінь вселенської Церкви Христа.

4.2. Олександр ЗАВАЛІЙ. Ген аграрно-хліборобської цивілізації території сучасної України як маркер релігійних вірувань.

Анотації. В статті О.Завалія на основі аналізу досліджень провідних іноземних та вітчизняних науковців, розглянуто питання витоків землеробської культури території сучасної України, яка послугувала джерелом виникнення релігійних вірувань заснованих на Природному світобаченні що було зумовлено географічними умовами проживання.

Ключові слова: гени, ДНК, індоєвропейці, індоєвропейська мова, землеробство, релігія природи, культи природи, дохристиянська культура.

The article «The gene of agricultural grain-growing civilization of the modern Ukrainian territory as a marker of religious beliefs» by O. Zavalii.

The issue of the origins of the agricultural culture of the territory of modern Ukraine is considered in the article, based on the analysis of the leading foreign and domestic scientists' research. The culture served as the source of religious beliefs based on the Natural worldview which was predetermined by the geographical living conditions. **Keywords:** genes, DNA, Indo-Europeans, Indo-European language, agriculture, nature religion, the cults of nature, Pre-Christian culture.

Актуальність і досліджуваність теми. Відкриття подвійної спіралі ДНК у 1953 р., за яке в 1962 р. Крік і Уотсон одержали Нобелівську премію, і наступна розшифровка генетичного коду, пов'язаного з ДНК, належать до тих відкриттів в історії науки, які істотно розширили наші уявлення про себе, про те, звідки ми та куди йдемо. Сучасна генетична

наука за краплиною крові, волосиною чи фрагментом вцілілого біологічного матеріалу спроможна розповісти про загальну картину минулого, відтворити історію цілого роду, його міграції, вірування. Кожна людина в собі несе свій, наданий Природою «біологічний документ». Співставивши та узагальнивши біологічну, археологічну, лінгвістичну інформацію вже можливо дослідити розвиток людства в цілому не тільки з позиції історико-релігійних пам'яток, які створювала людина, а й з позиції фактологічних наукових даних. Дослідження генетиків стають провідними у вивченні минулого і прогнозуванні майбутнього. Сучасна генетична наука розкриває культуру українського народу, яка йде з глибини віків, і може вивести вічних хліборобів-пахарів на нові позиції до Бога, як по крові, так і по духу.

Основний зміст статті. Британський генетик Д-р С. Оппенгеймер засвідчує, що 22–19 тисяч років тому територія між Середземним і Чорним морями виявилася кліматично найбільш придатною для життя людини. На північ від цієї зони лежали безкраї зелені степи, де можна було випасати коней та інших свійських тварин. Це - період останнього льодовикового максимуму. Територія нинішньої України була найважливішою стоянкою людини льодовикового періоду в Східній Європі, зазначає вчений у своїй книжці "Походження британців"²⁰⁴.

Спенсер Веллс, директор «National Geographic», називає регіон сучасної України - «українським притулком». Це є те місце, де древні люди змогли вижити під час останнього льодовикового максимуму. Звідси кочові індоевропейці здійснили широку експансію, яка відбулася понад 3000 років до н. е., і дістались Індії. Разом з цим С. Веллс зазначає що ДНК галогрупа пов'язана з праіндоевропейцями (R1a). Вона розповсюджувалася з території сучасної України: «R1a виникла в Європі від 10 000 до 15 000 років тому на території України»²⁰⁵.

На думку таких всесвітньовідомих вчених, як А. Кифішин, Ю.Шилов, Г. Вірта, А. Генон на краю льодовика у північно-західній частині Європи почав духовно визрівати генофонд майбутньої цивілізації, аріїв (оріїв-орачів), які поступово просунулись до родючих земель Припонтоди (понтійські степи праукраїнських земель). Тут на родючих ґрунтах Припонтоди були закладені підвалини аграрно-хліборобської цивілізації, землеробства, степового рільництва, скотарства.

Чорноземні ґрунти вперше в історії людства вирішили проблему забезпечення харчуванням, започаткувавши епоху новітньої рослинності Землі – культурної рослинності. Замість того, щоб шукати харчування, людина його виробляла самостійно, подолавши тим самим одвічний страх перед голодом. Те, що археолог Гордон Чайлд назвав "неолітичною

²⁰⁴ Stephen Oppenheimer. The Origins of the British. — Constable. 2006.

²⁰⁵ Спенсер Уэллс. Генетическая одиссея человека. -Альпина нон-фикшн, 2013.-С.105-107.

революцією", відбулося. Саме тоді ми взяли під контроль нашу власну долю, давши поштовх досягненням, що характеризує сучасну цивілізацію. Продовольча безпека надала право вибору, підготувавши ґрунт для подальших змін та еволюції. Повноцінне харчування дало змогу розвитку розумової та фізичної діяльності людей.

Наступним досягненням було значне збільшення щільності населення землеробів і, як наслідок, вирощування продуктів харчування і проживання на одному місці. Якщо ви хочете мати більше дітей, то можете просто посадити більше рослин і зібрати більший врожай. Хоч це і спрощена картина, але це факт, що осілі аграрні громади більш густонаселені, ніж племена мисливців-збирачів. Це могло призвести до досить швидкого збільшення чисельності населення і поширення хліборобів по всьому регіону. За оцінками палеодемографії, що вивчає розміри древніх популяцій за допомогою археологічних і антропологічних методів, все населення земної кулі під час виникнення сільського господарства становило близько 10 млн чоловік, а на зорі індустріальної епохи, а це приблизно в 1750 році, населення Землі перевищило 500 млн. Якщо палеолітичним мисливцям-збирачам потрібно було понад 50 тисяч років, щоб збільшитися з декількох тисяч людей до кількох мільйонів, то хлібороби останні десять тисячоліть надолужили час.

Після танення останнього льодовика, 16 тис. років тому, чисельність населення почало зростати. Вихідці з українського ареалу заселили східну частину європейського материка. Через 3 тис. років у печерах і гротах найдавнішого, найбільшого і найвпливовішого на той час на території Євразії святилища "Кам'яна Могила" поблизу Мелітополя, жерці почали видряпувати на скелях та кам'яних плитах піктографічні позначки – ритуальні фрази, які згодом переросли в першу в світі протошумерську писемність. В цей час з'явилися перші назви сільськогосподарських рослин та знарядь²⁰⁶.

Культура землеробських народів визначалась не тільки достатком їжі, вона включала в себе соціальні традиції, методи виготовлення посуду, знарядь, одягу, транспортних засобів, іншого, але найголовнішим аспектом їх життя були релігійні знання і мова, які сформувалися в природній лабораторії достатку та блаженства домашнього затишку. Землеробські культури мали б виступати джерелом виникнення релігійної системи, яка засновувалась на духовних цінностях Природного осередку, який забезпечив зростання. За нашими висновками, в релігійному житті цих людей не було місця надприродному і не було необхідності в ньому, оскільки надприродна культура формується в умовах, де етноси

²⁰⁶ Мойсеєнко В.С. Першопочатки скотарства та землеробства на території України VII-III тисячоліть до нашої ери в світі розшифрувань піктограм святилища "Кам'яна Могила" // Історія. освіти, науки та техніки. в Україні. — К., 2002. — С. 98–102.

недостатньо отримують енергії від Природного світу (пустелі, місце природних катаклізмів, відсутність опадів і т.п.). Те, що духовна культура визначалась категорією місцеперебування в Природному осередку, засвідчено сучасними фундаментальними науковими дослідженнями співробітників Веллінгтонського університету Нової Зеландії. Було досліджено 600 релігійних традиційних суспільств в усьому світі. І саме там, де природні умови були несприятливі або існував ризик стихійних лих, існувала віра в сурових Богів²⁰⁷.

Людина помірного клімату відчувала себе цілковитою подібністю Всесвіту, разом з ним, рослинно-тваринним світом йшла в еволюційному взаємозв'язку, мозок і душа не підносили за межі Природи суворого «Небесного наглядача».

Наступним кроком людини Природи у власному розвитку стало одомашнення коня. Тут знову пощастило Україні, сучасна територія якої займає 40 % степу, природного осередку існування Тарпанів – диких степових коней. На території нашої батьківщини знайшли одні з перших кінських кістяків. «Коні вперше були присвоєні в степах України понад 4350 років перед Різдом Христом». Таке наукове відкриття здійснили на основі найновіших археологічних даних доктор Райнер Бергер і Райнер Проч (Каліфорнійський університет, Лос Анжелес). На мапі згадані часописи подали села України: Усатово, Деревка, Євмінка. Археологічні експедиції в розкопках біля цих сіл знайшли кістки коней, упряж, колеса²⁰⁸.

У книзі “Зародження та еволюція колісного транспорту та шляхів сполучення” історик Ігор Мельник зазначає, що в селі Маяки Біляївського району Одеської області в 60-х роках ХХ століття археологи знайшли поховання знатного вельможі, а біля нього віз та колесо. За результатами радіовуглецевого аналізу колеса його вік становит понад 4500 років²⁰⁹.

Союз людини з кіньми виявився корисним для всіх: коні отримали повний нічний захист від зграй вовків в обмін на денну польову і господарську працю, а, що найголовніше, людина пристосувала їх до перевезень. Ці тварини залишалися основним транспортом і тяговою силою до початку ХІХ ст. Приручення коня стало вирішальним чинником для створення такого, без перебільшень, еволюційного механізму, як «Колесо». Про знахідки моделей коліс у розкопках трипільських поселень

²⁰⁷ Рейчел Нувер. Чи зникне колись релігія? [Електронний ресурс]/ Чи зникне колись релігія? // Режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/vert_fut/2016/07/160726_vert_fut_will_religion_ever_disappear_vp.

²⁰⁸ Лев Силенко. Мара Віра. — США. 1979. — С.80.

²⁰⁹ Сергій Гальченко. На Одещині знайшли колесо віком 4500 років. [Електронний ресурс]/ На Одещині знайшли колесо віком 4500 років// — Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/ukraine-newspaper/_na-odeschini-znajshli-koleso-vikom-4500-rokiv/159815.

останньої чверті 5 тис. до н. е. повідомляв ще у 1981 р. у наукових публікаціях румунський археолог Діну. Нові технології у житті пращура разом зі збільшенням оброблюваних угідь, продовольчою безпекою, збільшенням населення, дали поштовх для міграції людини. Природа земель нинішньої України надала своїм людям надлишок енергії, що стало поштовхом до активних дій в напрямку розширення зон свого життєвого простору. Тільки після того як культура і землеробство повністю було сформоване, праїндоевропейці змогли відправитися до незвіданих земель. Впевненість у здатності вижити в будь-якому місці, могла надавати глибока віра і впевненість у своїх навичках. Мисливці-збирачі ніколи б не змогли зробити цей еволюційний стрибок.

Сільське господарство не тільки зіграло важливу роль в розвитку сучасного суспільства, але мало і генетичні наслідки. У той час як для мисливців-збирачів епохи верхнього палеоліту було характерним підтримувати стабільний розмір своєї популяції, за винятком випадків заселення нових територій, аграрні громади могли сильно розростатися, не залишаючи при цьому рідних місць.

У міру зростання розмірів землеробських громад їх жителі поступово просуvalися далі в пошуках орних земель. При цьому вони несли з собою і свої генетичні маркери. Одним з наслідків цього стало поширення певних генетичних ліній, що дає нам уявлення про походження і поширення сільського господарства²¹⁰.

Завдяки розвитку землеробства і викликаною цим ланцюговій реакції, ми отримали право нести в світ гени, а разом з генами й культурні моделі, які притаманні орачам. Цілком зрозуміло, що разом з собою люди поширювали свою культуру і предківську мову. Зрештою, ми дійсно «успадковуємо» мову і культуру від наших батьків, так що ці складові повинні бути гарними уповноваженими генів, відображаючи зв'язок між популяціями. З цього стає зрозумілим, що, втрачаючи предківську мову, ми втрачаємо частину власної історії та культури.

В 1786 р. в листі до Королівського азіатського товариства британський філолог, індолог Вільям Джонс, працюючи тоді над вивченням Індійської культури, повідомив, що санскрит (релігійна мова індусів) більш досконаліший за грецьку мову, більш багатший за латинську мову. Водночас він має настільки близьку подібність з цими двома мовами, як в коренях дієслів, так і в граматичних формах, що це навряд чи може бути випадковістю. Вільям Джонс прийшов до висновку: «Він мав виникнути із спільного джерела»²¹¹.

Гіпотеза, яка була висунута британцем Джонсом, засвідчує те, що в глибокому минулому мав бути загальний предок, який розмовляв

²¹⁰ Спенсер Уеллс. Генетическая одиссея человека. — Альпина нон-фикшн. 2013. — С.97.

²¹¹ Український переклад цитується за: Кочергина В. А. Учебник санскрита. — М.: 2001.

предківською мовою, з якої опісля сформувалася мовна різноманітність. На сьогодні ця широко визнана лінгвістична теорія отримала загальне визнання і назву «Праїндоевропейська мова» – прамова індоєвропейської сім'ї. Це одна з небагатьох мовних сімей, яка отримала загальне визнання. Але, кажучи про те, що в минулому існувала спільна група людей, які розмовляли на «предківській формі» індоєвропейської мови, разом зі своєю мовою і культурою ці люди повинні були нести також генетичні маркери. Паралелі еволюції мови з еволюцією ДНК здаються очевидними. Таким чином, «біологічний документ» людини, який не може бути втрачений, та передається з покоління в покоління – ДНК є маркером мовно-культурного поширення.

Пошук перших індоєвропейців і їх географічної локалізації був одним з основних напрямків археологічних і лінгвістичних досліджень останніх 200 років.

Новітні дослідження і відкриття розкривають перед нами величезні досягнення українського роду в розвитку людської цивілізації та сотні засвідчують надзвичайно великий інтелектуальний потенціал української нації.

Англо-австралійський археолог і філолог, дослідник давньої історії Європи академік Единбургського університету, директор Інституту археології Лондонського університету Гордон Чайлд ще в 1920-х роках зробив висновки, що батьківщиною індоєвропейської мови можна вважати культуру, яка виникла на Північ від Чорного моря і відрізнялася «шнуровою» керамікою²¹². В 1956 році академік відвідав СРСР, що справило на нього велике розчарування в радянських реаліях та стані науки союзу. Після повернення в Лондон він пише лист провідним академікам СРСР про безнадійну відсталість і політичну заангажованість радянської науки. На фоні глибоких розчарувань Г.Чайлд добровільно складає повноваження директора Інституту археології. В 1957 році вчений покінчив життя самогубством, скинувшись з 70-метрової скелі²¹³.

Теорія академіка Гордона Чайлда була відроджена археологом та етнографом, доктором історичних наук Марією Гімбутас в серії статей, видрукуваних нею в 1970-х роках у США. Поєднавши дані археологічних та лінгвістичних досліджень, Гімбутас стверджувала, що культура причорноморських та приволзьких степів, датована приблизно 6000 років назад, позначена першими ознаками культури як праїндоевропейська й охоплює народ культури «шнурової» кераміки, яку описав Чайлд. Надалі теорія запропонована Марією Гімбутас отримала назву «Курганна гіпотеза». В основі «курганної гіпотези» також лежать погляди, висловлені ще наприкінці ХІХ століття німецькими вченими Віктором

²¹² Vere Gordon Childe. *The Aryans: A Study of Indo-European Origins*. — Dorset Press. 1926.

²¹³ Перша господарська революція // Український тиждень. — 2013. - № 20. — С. 42.

Геном і Отто Шрадером²¹⁴. Не дивно, чому відразу ж з окупацією України у 1941 році в степах Причорномор'я закипіла робота з дослідження курганів організацією «Аненербе». Далі були Роберт Макрам, Уільям Крен і Роберт Макніл, які доводили, що англійська мова і всі індоєвропейські мови зародилися з мовного середовища Середньої Наддніпрянщини²¹⁵. Російській мовознавець-славіст, академік Олег Трубачов у виданні «Indoarica в Северном Причерноморье» опублікував словник мовних реліктів Indoarica та присвятив цілу низку статей темі індоєвропейської прамови й індоєвропейського/індоарійського населення у Північному Причорномор'ї²¹⁶.

Доказами того, що люди Причорномор'я та Наддніпрянщини говорили на протоіндоєвропейській мові, ґрунтуються на аналізі (порівнянні) слів, спільних для всіх індоєвропейських мов, пізніше до них приєдналась генетична генеалогія. Зусиллями англійського лінгвіста А. Ведделла та його українських послідовників було складено шумеро-санскрито-український словник. Мабуть при цьому найцікавішим є те, що після порівняння слів виявилась величезна кількість спорідненої термінології, яка відноситься до землеробства та основних соціальних понять. Нижче наводимо частину словника:

Шумер.	Санскрит	Українська
Аг	агні	вогонь
абба	тата	батько
ама, нана	ма, мата	мати
	анганя	ганок, подвір'я
	акрьсівала	той що не працює хліборобом або той, що не засіває землі
	анума	завершувати, підводити висновки. Із укр. пісні:” Гей, НУМО Ж, браття, до зброї!”. Або: “НУТЕ хлопці до роботи, бо вже порвані чоботи!”
бабі	бгу	бути
бад	бад	біда
бал	вал	вал
бар	бгратра	брат
бара	віра	віра
бі	біс	битися

²¹⁴ Mallory, J.P. and Adams, D.Q. Encyclopedia of Indo-European Culture. Fitzroy Dearborn division of Taylor & Francis — London. 1997.

²¹⁵ Robert McCrum, William Cran, Robert MacNeil. The Store of English. — New York. 1986.

²¹⁶ Трубачов Олег . Indoarica в Северном Причерноморье. — Москва. 1999.

бід	від, вєд	вид(іти)
бул	бгал	біль
	відіта	відомий
	гарі, арія	орати
	гаті	гатити
	грива	грива
дара	дару	дорогий
	дарава	дерево
дас	даса, даван	даси, давати
дім	дам	дім
дімма	тама	темно, димно
дур	дур	дур(не)(ень)
	дану	річка (Дніпро, Дунай, Донець)
	дэви	діва
	жур	журитися
іхі	іті	йти
	кахати	казати
	кула	коло, куля
	куккут	когут, півень
ліл	лєл, лубх	любов, любити
	міна	міняти
	мрьтака	мертвий
	мур	стіна
	наштати	нижчити
	свар-га	небесний, рухаючий небо, верхне небо
	свасти	счастья
	са	це
	сми	сміх
	сшів	зшивати, з'єднувати
	тама	темно
	траби	треба

Як же так сталося, що протоіндоевропейська мова, яку вчені відносять до зародження на сучасних українських землях, завітала в Центральну Азію, а згодом і до Індії. Гордон Чайлд та Марія Гімбутас роблять висновок: древні праіндоевропейці, винахідники колісниць принесли свою мову в Центральну Азію й Індію, куди вони вторглися близько 1500 року до нашої ери. В Рігведі, збірці древніх індійських релігійних текстів, написано про завоювання Індії кінними воїнами з Півночі. Це отримало підтвердження в 1920-х роках, коли британський археолог Джон Маршал і його колеги в долині Індії розкопали Мохенджо-

Даро і Харашпу. Ці великі міста датуються приблизно 3500 роком до нашої ери. Потім, близько 1500 року до нашої ери, почався їхній занепад, і до 1000 року нашої ери харашпская культура зникла, а її міста спорожніли.

Чим був викликаний раптовий колапс цієї культури? Археологи вважають, що це було пов'язано із вторгненням степових арійців. Археологія підкріплює аргументи Чайлда і Гімбутас й підтверджує написане в Рігведі. Але всі ці теорії мали б підтвердитись з позиції ДНК науки. Так, загально визнано, що галагрупа R1a пов'язана з імміграцією індоєвропейців. Ключ до вирішення нашої мовно-культурної головоломки розкривається в тому, що висока частота зазначеної ДНК галагрупи виявляється в Індії саме в групах, які розмовляють на індоєвропейських мовах. Так, цей маркер мають близько 35% чоловіків - жителів Делі, які розмовляють на гінді. Групи з Півдня, які розмовляють індоєвропейською мовою, показують таку ж високу частоту. Водночас у їх сусідів, які розмовляють дравидійськими мовами, його частота набагато менше – 10% і нижче²¹⁷. Найзнаковішим тут є те, що найвища каста священнослужбовців-брахманів Індії, які майже не змішуються з іншими кастами, мають найвищий показник галагрупи R1a – 72 %. У мешканців українських, російських, польських регіонів він хитається в межах 50-65%²¹⁸. Міграція людей разом з мовою, ДНК несла свої культурні маркери.

Якщо індоєвропейцям, завдячуючи своїм природним здібностям і знанням, вдалося на усталені цивілізації накласти мовні й біологічні лекала, то релігійні вірування передавались разом з ними. Той, хто навчився розмовляти мовою землеробської культури, відкривав для себе найбільшу інформаційну систему спілкування із Всевишнім. Звичайно, що вірування арійів-орачів зазнавали культурних дифузій, як і їх мова. Все більше за історію народів відбувалося віддалення від Бога, зрештою – поселивши надприродного Бога десь на Небо, але уламки священних знань зібрані по індоєвропейським спільнотам дають унікальні можливості, а що найголовніше – саме для українського етносу.

Нинішнє релігієзнавство оперує об'єктивними (нейтральними щодо певних релігійних традицій) критеріями для визначення релігії, а не базується на тих чи інших схемах, напрацьованих на основі аналізу якоїсь однієї, зокрема авраамістичної релігійної традиції, як це було до середини ХІХ ст. Бачення релігії як віри в те, що існує Бог-творець (надприродна сутність), якому поклоняються віруючі за допомогою певних обрядів та молитов і який визначає подальшу долю кожного, перестало бути

²¹⁷ Спенсер Уэллс. Генетическая одиссея человека. — Альпина нон-фикшн. 2013. — С.107.

²¹⁸ Гаплогрупа R1a (Y-ДНК). [Електронний ресурс]/ Гаплогрупа R1a (Y-ДНК)// – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Гаплогрупа_R1a_\(Y-ДНК\).htm](https://uk.wikipedia.org/wiki/Гаплогрупа_R1a_(Y-ДНК).htm).

всеоб'ємним... Тому сучасне релігієзнавство відходить від «звуженого підходу до витлумачення суті релігії лише як віри в надприродне»²¹⁹.

Релігія все більше претендує бути формою буття не надприродного, а людини, «не відходу її від світу, а навпаки – підтвердженням її входження в нього, самоусвідомлення себе як його невід'ємної часточки. Саме тому вона не забирає, а утверджує в людині людське»²²⁰.

Існує достатній ряд особливостей індоєвропейських вірувань, які відзначаються Природною основою й були сформовані з відношень людини до природооточення. Співставивши Природні Релігії чи Релігії Природи різних етносів можна вийти на Першооснову Бога і першу релігію людини розумної.

Кажучи взагалі про вихідні данні аналізу, необхідно врахувати загальний взаємовплив Природного середовища на формування структури свідомості етносу, стимулюючи духовні та розумові цілі: 1. Релігії Природи визначаються глибоким і широким змістом, який зумовлюється саме географічним положенням; 2. Релігії Природи – це форма взаємозв'язку етносу до того природного і морального простору, в межах якого вона виникає і розвивається; 3. Релігії Природи, які формувалися в умовах несприятливих для проживання людського виду, створювали духовні основи, де Бог вбиваючий, караючий і т.д. постає як результат свідомості людини з Природооточення. За нашими висновками ці вірування розвинулись в уявлення надприродних образів, не маючи змогу побачити в Природі мораль і Бога; 4. Свідомість етносу, сформована в гармонійному Природному осередку (помірний кліматичний пояс), спрямована на досягнення найвищого духовного пізнання. Свідомість етносу, який сформувався в дисбалансному Природному середовищі (напівпустелі, пустелі тощо) спрямована на завоювання земель для більш комфортного проживання й умов збереження свого виду. Відповідно, релігійні вчення будуть відповідати своїм цілям; 5. Релігійні вчення, зароджені в стабільних і нестабільних Природних географічних умовах – протистоять. Домінування одного з них у світі ведуть до цілей, які були закладені Природою у свій Рід. До ірраціонального в людині підштовхує сама природа. Мороз і палюча спека штовхають людей на крайнощі (Астольф де Кюстін).

В нашу задачу не входить розгляд всіх природних вірувань на континентах Землі. Хочемо лиш розкрити частину знань, на якій базувались праіндоєвропейці, віра яких розвинулась й утвердилась в Помірному поясі Землі на найбільш придатних до землеробства землях та збалансованих Природних ритмах.

²¹⁹ Колодний А.М. Релігія // Релігієзнавчий словник. – К., 1996. – С. 279.

²²⁰ Там само.

Живий Вогонь. Це універсальна основа. З Живого Вогню розвинулась віра наших генетичних прабатьків. Прабатьки, освоївши вогонь, стали володарювати. Вогняний жезл в руці давньої людини дозволив заселити сухі печери, відтиснути звідти небезпечних звірів, давав безпеку в нічний час, тепло, відкрив світ приготованої їжі й гарячих трав'яних напоїв. Вже навколо плем'яного вогнища почали формуватися громади, виокремлюватися перші функції суспільства – збереження та контроль за багаттям. Огнищанин – то і є той найповажніший титул, який пройшов через тисячоліття до Київської Русі. Вогонь дав людині Природи віру в себе, а з віри в себе починається пізнання Всевишнього.

Від відкриттів Кам'яної Могили до розкопок Київської Русі може безумовно об'єднувати один елемент – Живий Вогонь. При розкопках поселень з мамутових кісток пізньопалеолітичної стоянки на місці теперішнього села Межиріч Черкаської області. При вході в одне з жител поселення академік І. Підоплічко засвідчив унікальну знахідку – череп мамонта, на якому червоною вохрою було нанесено «зображення Вогню»²²¹. Серед численних зображень на кістках і бивнях мамонта виявлено ще одне досить своєрідне явище – план-схему всього поселення Межиріччя. Серед різноманітних прямих і кривих ліній, смуг і драбинок тут подано чотири підковоподібні фігури з плямою «вогнищ» в центрі, зі схематичним позначенням нерівностей рельєфу і ландшафту навкруги²²².

Особливу роль в ідеології трипільської культури відігравав вогонь. У трипільців зберігся унікальний звичай спалювати застаріле (із третього на четверте покоління) проте впорядковане перед цим поселення. Всі ознаки цього дійства вказують на архаїчний міфоруал.

Усім відомі в Трипіллі модельки жител. Особливо цікавою є колекція архітектурних деталей цих жител – фрагменти вівтарів, вогнищ, підлоги та інші деталі, призначення яких інколи не зовсім зрозуміле навіть дослідникам із багаторічним стажем.

Звичаї спалення небіжчиків, притаманні трипільській культурі, проіснували на Русі до її хрещення. До наших часів дійшли звичаї стрибків через багаття та спалення старих речей на Купала і Масницю.

Всеочищаюча першооснова – Живий Вогонь була відкрита археологією в кромлехах, капищах – Природних храмах предків. Вогонь об'єднує релігійну космогонію індоєвропейської культури. Жодне культове місце не обходилося без нього.

У Ведах популярність вогню засвідчується великою кількістю гімнів, присвячених його Божеству – Агні. Поступово Агні втратив своє

²²¹ Підоплічко І.Г. Позднепалеолитические жилища из черепов мамонта на Украине. – К., 1969. – С.133-134.

²²² Акімова І.І. Черкащина археологічна. Краєзнавча розвідка. – Черкаси., 2012. – С 4-5.

первинне значення, яке він мав у ведичний період, але обряди з Живим Вогнем залишилися до наших часів.

Основний принцип Вогню – поєднання і трансформація речовин. Він об'єднує всі стихії. Складові для Вогню є завжди одні – простір, повітря, вода, земля. Кожен погодиться, що в процесі горіння в будь-яке паливо входять елементи землі й води (як і в тваринному й рослинному світі). Паливо не може горіти без повітря, а сам процес відбувається в просторі. Всі процеси та пізнання починаються зі світового Простору. Без нього не можливо усвідомити процеси об'єктивної реальності, взаємодії всіх природних тіл у Всесвіті, передачі енергії на відстані та інші процеси. Якщо Вогонь об'єднує всі стихії, то він може розглядатися як складова всіх частин, основою з якої виділяються інші елементи. В такий спосіб підтверджується, що Вогняна природа духовно є спільною для елементів світобудови, які він поєднує. Вогонь – це щось, з чого будується духовний і матеріальний світ. Веди вчать що «Вогонь, воістину заключає в собі всі божества»²²³.

Вогняне джерело незбагненне. За межами людського матеріалізму Вогонь за своєю природою початок руху, тепла, світла і життя. Науковий і духовний аналіз вірувань праіндоєвропейців приводить до висновку, що Вогонь є однією із спільних інформаційних форм Бога і Першопочатком, з якого відкриваються сходи пізнання всіх його зав'язків. Ці зв'язки й Першопочаток є законом, який підтримує світовий порядок. За багатогранністю необхідно припускати єдину підоснову, з лона якого тільки й можуть відбуватися всі перетворення й виникнення. Вогонь – це єдина стихія, яка не може забруднитися. Чистота вогню забезпечує зв'язок людей всіх поколінь і є Першоосновою.

Лев Силенко залишив своє мудре передбачення: «Ми з мук викрешемо вогонь такий сильний, що майстри ексекують будуть осліплені, спопеляться ідоли насильства, з крові мук наших виростуть квіти людства - діти наші духом горделиві...»²²⁴.

Мати Земля та Батько Небо. Приблизно в VI і на початку V тисячоліття до н. е. протоіндоєвропейці нанесли в святилищі-обсерваторії “Кам’яна Могила” на кам’яній плиті з пісковика напис світоглядних основ: «Творець Бог Ен-ліля, який розділив Всесвіт (Киан) на Землю (Ки) та Небо (Ан)»²²⁵.

Трипільці в своїх селищах залишили мовчазні залишки сакральних виробів і знаків. Ці знаки відображають глобальний міфологічний погляд на відношення Неба до Землі. Саме ці космогонічні основи спричиняють всезагальну світову родючість. Можна виділити окремо спіралеподібні

²²³ Анугита. Х. 9; «Айтарея Брахмана» – Гауг. С.1.

²²⁴ Силенко Лев. Мага Віра. — США. 1979. — С.975-976.

²²⁵ Кифишин А. Г. Древнее святилище Каменная Могила. Опыт дешифровки протошумерского архива XII–III тысячелетий до н. э. – К., 2001.

символи, коловрати, що є символами Простору, Неба та фігурки Жінок, Богинь. Спиральні знаки наносились на живіт фігурок, туди ж в глину вдавлювалися хлібні зерна. Поєднання цих символів є ключем до розуміння взаємодії Матері-Землі з Батьком- Небом.

Тексти «Велесової Книги» (Дощечок Ізенбека), які в науковому світі породили палкі суперечки, виводять пращурів індоєвропейців від шлюбу Богів - Батька-Небі й Матері-Землі. Давньо-ведичні Дьяус-Пітар (Бог Неба і Світла) мав шлюб з Прітхві (Матір-Земля): відтак вони склали Всесвіт у ведичній космології.

Хліборобська цивілізація індоєвропейців стала прародителькою унікальної цивілізаційної події – Природо-Божого розуміння власного походження, де люди з Богами склали одну Бог-людську сім'ю – Род, де старший родич Всевишній (ВсеБог, Першопочаток тощо), нижче нього космогонічні Небо, Земля, Сонце, які породжували наступних Богів в циклах природи, які вступають в силу один за одним, переходячи одне в одного. Ця багатогранність сприймається деякими дослідниками як примітивність багатобожжя. Однак це не так, бо ж то є плід недостатнього сприйняття Природної віри.

Цілком очевидно, що перш ніж стати хліборобом чи мисливцем, єпископом чи брахманом, людина природно має народитися. І це, як образ матері, займає і в душі людини, і в культурі народу набагато важливіше місце, ніж надприродне. Саме народження, а не щось інше, дійсно-таки родичає індоєвропейські культури. Коли б і де не жила людина, ким би вона не була – нанайцем чи бушменом, інженером чи комуністом, пророком чи атеїстом, вони завжди однаково зачинаються й народжуються від Батька з Матір'ю. Підсвідомість людини зберігає «спогади» розвитку в матері, грандіозне відчуття народження. Злиття чоловічої з жіночою клітиною, шлях до нового життя, - ось це основа генетичних засад і вершина Природо-Божого відчуття. Земля, яка народжує все живе, і її можливості, які залежать від запліднюючого дощами, атмосферними умовами та енергії – Неба, ті ж Мати й Батько, керуються тими ж законами божественного Всесвіту. Вільні діти Природи з берегів Борисфену, крокуючи просторами зуміли осягнути Всесвіт і Бога не багатознавством, а душею.

Історію переписати можна, але не гени. Духовність може й повинна гуртуватися на генах. Як вже було вище зазначено, це незнищенна частка людини, яка керує діяльністю мозку, всіма біологічними процесами, а відтак і свідомістю. Ген землероба несе відповідальність перед людством, бо має підсвідомість збереження Природи як Бога. Поруч з цим подвійну відповідальність мають українці, які досі не усвідомлюють глибоке значення себе як носіїв праіндоєвропейського кореня з Природною духовністю.